

*М.С. Корець, канд. пед. наук,
Л.А. Сидорчук
(НПУ ім. М. Драгоманова)*

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ОСНОВ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

З утвердженням державності в Україні серйозна увага приділяється безпеці життєдіяльності людини. Цьому спонукають факти статистики травматизму невиробничого характеру (72430 осіб загинуло в 2000 р.) та загибелі людей через порушення правил дорожнього руху (лише 3,5 тис. дітей загинуло за 5 років з 1987 р. і поранено понад 30 тис. дітей віком до 16 років). Тому нині іде процес становлення галузі знань з безпеки життєдіяльності людини як для пересічних громадян, так і, в першу чергу, для дітей. Одним із напрямків формування у підростаючого покоління основ правильної поведінки в умовах, що загрожують безпеці життя та здоров'я людини, було те, що з 1999/2000 н. р. згідно з наказом Міністерства освіти

України (№ 300 від 18.08.99 р.) у всіх класах загальноосвітньої школи запроваджується новий навчальний предмет, як нормативний, “Основи безпеки життєдіяльності людини”. Раніше основи таких знань давали в школі фрагментарно і безсистемно. Але окрім школи виховну роботу з питань безпеки життєдіяльності повинні проводити люди старшого покоління, які самі повинні мати основи таких знань. Для цього згідно з наказом Міністерства освіти України (№ 420 від 02.12.98 р.) “Про удосконалення навчання з охорони праці і безпеки життєдіяльності у вищих закладах освіти України” у всіх ВЗО незалежно від рівня акредитації і форми власності здійснюється вивчення:

✓ “Безпеки життєдіяльності” – для студентів усіх вищих закладів освіти на 1-му чи 2-му курсі загальним обсягом 54 години при підготовці фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст” і “Бакалавр”. Форма підсумкового контролю знань – залік;

✓ “Основи охорони праці” – для студентів усіх вищих закладів освіти незалежно від рівня акредитації закладу при підготовці фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст” і “Бакалавр” на 3 чи 4 курсі для студентів: технічних, будівельних, сільськогосподарських, транспортних, технологічних, а також педагогічних закладів освіти при підготовці фахівців фізики, хімії, трудового навчання загальним обсягом не менше 54 години; інших закладів освіти, в тому числі і педагогічних – не менше 27 годин. Форма підсумкового контролю знань – іспит;

✓ “Охорона праці в галузі” – для студентів усіх вищих закладів освіти 3-го та 4-го рівня акредитації на 5 курсі при підготовці фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “Спеціаліст”, “Магістр” загальним обсягом не менше 27 годин. Форма підсумкового контролю знань – іспит.

Враховуючи актуальність проблеми Міністерство освіти України в листі № 1/9-163 від 15.04.98 року “Про перелік спеціальностей, їх поєднання і кваліфікацій для підготовки педагогічних кадрів освітньо-кваліфікаційного рівня “Спеціаліст” передбачило паралельну підготовку вчителів окремих спеціальностей. Серед них вказано, що майбутніх вчителів за спеціальностями 7.070101 “Педагогіка і методика середньої освіти. Фізика” та 7.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Технології виробництва” слід готувати до навчання в школі дисципліни “Основи безпеки життєдіяльності” з наступним присвоєнням їм додаткової кваліфікації вчитель основ безпеки життєдіяльності.

Така позиція викликана тим, що професійна науково-практична підготовка вчителів згаданих спеціальностей створює сприятливу основу та спрощує систему науково-практичної підготовки вчителів навчального предмета “Основи безпеки життєдіяльності”. Проте, в навчальних планах у розділ професійної підготовки таких вчителів включені лише два теоретичних курси: “Охорона праці” та “Безпека життєдіяльності”.

Для здійснення методичної підготовки з цього фаху введена в навчальні плани вищезазначених спеціальностей якісно нова навчальна дисципліна “Методика навчання основ безпеки життєдіяльності”. Цей курс має забезпечити засвоєння студентами теоретичних і організаційних основ безпеки життєдіяльності, змісту і особливостей шкільної програми, можливостей використання нових форм, методів та засобів у навчальному процесі. Він має сформувати і розвинути професійні якості особистості майбутнього вчителя, здатного в сучасних умовах сприяти формуванню в учнів психологічної готовності адекватно діяти у разі наближення чи виникнення небезпек, вмінь та навичок свідомого прийняття рішень.

Програма даного курсу базується на вимогах освітньо-кваліфікаційної характеристики вчителя фізики чи технологій виробництва в частині, що стосується безпеки життєдіяльності. Виходячи з вищезазначеного, формувалися мета і завдання даного курсу, а саме:

1. Ознайомлення студентів із змістом, метою та завданнями курсу методики навчання ОБЖД, загальноосвітнім, загальнонауковим та світоглядним значенням цього навчального предмета.

2. Формування вмінь планування навчального процесу у загальноосвітніх закладах та складання тематичного плану за визначеною темою.

3. Систематизація та поглиблення знань з дидактики в спрямуванні її на особливості роботи вчителя основ безпеки життєдіяльності.

4. Формування вмінь організації та проведення різних типів уроків, зокрема, психологічного уроку та уроку “Ділова ситуаційна гра”.

5. Формування вмінь планування і проведення уроків по забезпеченню безпеки учнів у повсякденному житті, в школі, при організації масових заходів.

6. Формування вмінь планування і проведення уроків з підготовки учнів до дій в надзвичайних ситуаціях.

7. Ознайомлення студентів з особливостями системи перевірки та оцінювання знань, вмінь та навичок з предмета ОБЖД.

8. Ознайомлення студентів з педагогічними особливостями організації роботи з батьками по вихованню у дітей навиків безпечної поведінки в побуті.

9. Оволодіння практичними навиками, що необхідні для роботи вчителя основ безпеки життєдіяльності.

Вчитель основ безпеки життєдіяльності повинен володіти навиками і вміннями, а саме:

1. Психолого-педагогічної діагностики, педагогічного спілкування з учнем і групою учнів.

2. Надання психологічної допомоги і соціальної підтримки учням в екстремальних і надзвичайних ситуаціях різного походження.

3. Вміти дати психологічну характеристику особистості (темперамент, здібності, поведінка), інтерпретації власного психологічного стану, володіння простими прийомами психічної саморегуляції.

4. Володіти методикою формування в учнів психологічної стабільності поведінки в умовах екстремальних і надзвичайних ситуацій різного походження.

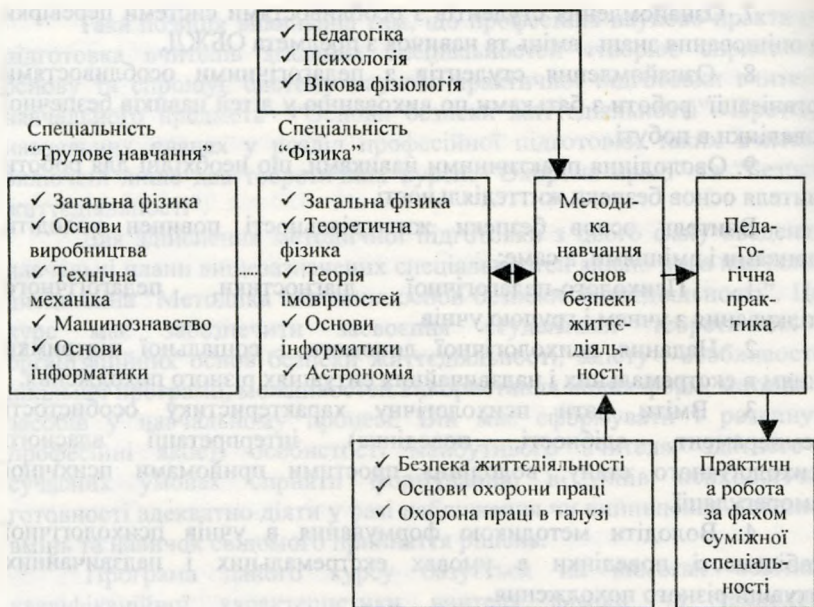
5. Моделювати можливий ризик появи локальних небезпечних і надзвичайних ситуацій, вміти застосовувати своєчасні заходи з ліквідації їх наслідків.

6. Грамотно застосовувати практичні навички забезпечення безпеки в екстремальних ситуаціях, які виникають під час навчально-виховного процесу і в повсякденному житті.

7. Вміти організувати надання першої долікарської допомоги потерпілим в умовах масового ураження при надзвичайних ситуаціях різного походження, при інфекційних захворюваннях, пораненнях, травмах і невідкладних станах.

На даний курс відповідно до навчальних планів підготовки вчителів із спеціальностей “Педагогіка і методика середньої освіти. Фізика” та “Педагогіка і методика середньої освіти. Технології виробництва” передбачено 40 академічних годин, з яких 20 годин лекційних та 20 годин лабораторних робіт.

Модельно професійну підготовку вчителя основ безпеки життєдіяльності, як суміжний фах для вчителя трудового навчання (технологій виробництва) чи фізики можна подати у такому вигляді:

Навчальні дисципліни професійної педагогічної підготовки тут відіграють аналогічну роль, як для будь-якого вчителя. Науково-практична підготовка вчителя цього фаху, на перший погляд, базується на трьох навчальних дисциплінах і може скластися думка, що цього недостатньо. Але навчальні дисципліни науково-практичної підготовки, як вчителя трудового навчання, так і вчителя фізики, доповнюють, інколи випереджуючи основний навчальний матеріал, теоретичну підготовку суміжної і дещо спорідненої спеціальності. Педагогічну практику окремо організовувати за цим напрямом недоцільно, її краще поєднувати з практикою за основним фахом. Але те, що вона потрібна, не викликає сумніву.

Викладений підхід до підготовки вчителя основ безпеки життєдіяльності, впроваджений у навчальний процес фізико-математичного і педагогічно-індустріального факультетів Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, продемонстрував свою ефективність.

Література

1. Про вдосконалення навчання з охорони праці й безпеки життєдіяльності у вищих закладах освіти України // Наказ Міністерства освіти України від 02 грудня 1998 року, № 420. – К., 1998.
2. Про запровадження курсу “Основи безпеки життєдіяльності” // Наказ Міністерства освіти України від 18 серпня 1999 року, № 300. – К., 1999.
3. Концепція освіти з напрямку “Безпека життя і діяльності людини” // Інформаційний вісник // Вища освіта, № 6. – К., 2001.
4. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України I-IV рівня акредитації // За ред. Є.П.Желібо і В.М.Пічі. – Київ “Каравела”, Львів “Новий світ – 2000”, 2001. – 320 с.
5. Воронцова Т.В., Мацепула Н.В., Репік І.А. Основи безпеки життєдіяльності: Підручник для 5-го класу. – К.: Алатон, 2001. – 128 с.
6. Воронцова Т.В., Мацепула Н.В., Репік І.А. Основи безпеки життєдіяльності: Експериментальний підручник для 6-го класу. – К.: Алатон, 2001. – 136 с.
7. Топоров И.К. Методика преподавания курса “Основы безопасности жизнедеятельности” 1-9 кл.- М.: Просвещение, при участии издательства “Покровка”, 1996. – 80 с.